

ปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ANTECEDENTS OF PRO-ENVIRONMENTAL BEHAVIOR OF UNDERGRADUATE STUDENTS AT PUBLIC UNIVERSITIES IN BANGKOK

ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร*

Pinkanok Wongpinpech*

---

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

* Assistant Professor and Ph.D., Faculty of Applied Arts, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

* Email: pinkanok2519@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรี และเพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีจาก มหาวิทยาลัยภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 446 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ผลการวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัย ภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิง สาเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานครมี ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผลการวิจัยพบว่าเจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพล ทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมแต่ไม่พบว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อ ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพล ทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม แต่ไม่พบว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมอย่างไรก็ตามผลวิจัยพบว่าค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมผ่าน การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมสำหรับความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมพบว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรม สิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดง พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ค่านิยมส่วนบุคคล ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม

Abstract

The purpose of this study were 1) to study pro-environmental behavior of undergraduate students 2)to examine a causal relation model of pro- environmental behavior of undergraduate students at Public Universities in Bangkok.The sample consisted of 446 undergraduate students.The data were collected using questionnaires. Data were analyzed by utilizing descriptive statistics and Structural Equation Models. The results showed that the total of undergraduate students' pro-environmental behavior was at a high level. The proposed model was modified to fit the empirical data. There was direct effect of attitude toward pro-environmental behavior on pro-environment behavioral intention, however, there was no direct effect of attitude toward pro-environmental behavior on pro-environment behavior. Self-efficacy for pro-environmental behavior had direct effect on pro-environment behavioral intention and pro-environment behavior. For personal value, it had direct effect on pro-environment behavioral intention but it had no direct effect on pro-environmental behavior. Moreover, personal value had indirect effect on pro-environmental behavior through self-efficacy for pro-environmental behavior and pro-environment behavioral intention. In addition, pro-environment behavioral intention had direct effect on pro-environment behavior.

Keywords: Pro-environmental Behavior, Attitude Toward Pro-environmental Behavior, Self-efficacy for Pro-environmental Behavior, Personal Value, Pro-environment Behavioral Intention

บทนำ

พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม (Pro-Environmental Behavior) เป็นการแสดงออกของบุคคลที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด แต่ในทางตรงข้ามเป็นการแสดงออกที่ก่อให้เกิดผลที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม (Steg & Vlek, 2006 as cited in Manolas, 2015) ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้า การบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะมูลฝอย เป็นต้น ทั้งนี้การส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมในตัวบุคคลนั้นควรต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญนักวิชาการได้มีการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีเพื่ออธิบายพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม อาทิ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (The Theory of Planned Behavior: TPB) แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมของบุคคล (Human value) ที่แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่สำคัญอันมีผลต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมเช่น เจตคติของบุคคล ความสามารถในการควบคุมตนเองที่ปรากฏในทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ค่านิยมบุคคลเช่น ค่านิยมสิ่งแวดล้อม ค่านิยมมุ่งเน้นผู้อื่น เป็นปัจจัยที่ถูกกล่าวถึงในแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมของบุคคล หรือปัจจัยเกี่ยวกับความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมซึ่งพบว่าเป็นตัวแปรสำคัญในทั้งสองแนวคิด การศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมย่อมมีประโยชน์ต่อการขยายผลต่อในเชิงปฏิบัติในการเสริมสร้างพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นโดยเน้นไปยังปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลอย่างชัดเจน

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้มีการระบุถึงยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้นั้นคือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ว่าด้วยการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความมุ่งหวังได้แก่ การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนเร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิต และการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างมากขึ้น การเร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น.107) ทั้งนี้การจะไปสู่สิ่งที่มีหวังได้นั้นประชาชนในชาติต้องให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาและมีพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมอันเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาเยาวชนไทยให้มีพฤติกรรมและการกระทำเพื่อสิ่งแวดล้อม จัดเป็นนโยบายสำคัญและหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนต่างพยายามร่วมมือกันในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการสนับสนุนแหล่งทุน ระดมทรัพยากรที่จำเป็นต่างๆ การจัดโครงการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับพัฒนาเยาวชนมุ่งให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจมีค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกลุ่มเยาวชนจึงจัดว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญในการสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และขีดความสามารถของเยาวชนไทยเพื่อมุ่งให้เยาวชนได้เติบโตเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าของประเทศในอนาคต (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2558, น. 107-108)

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมรวมทั้งปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งถือเป็นกลุ่มเยาวชนที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาให้มีพฤติกรรมและการกระทำเพื่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อภาคส่วนต่างๆในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนกลุ่มนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

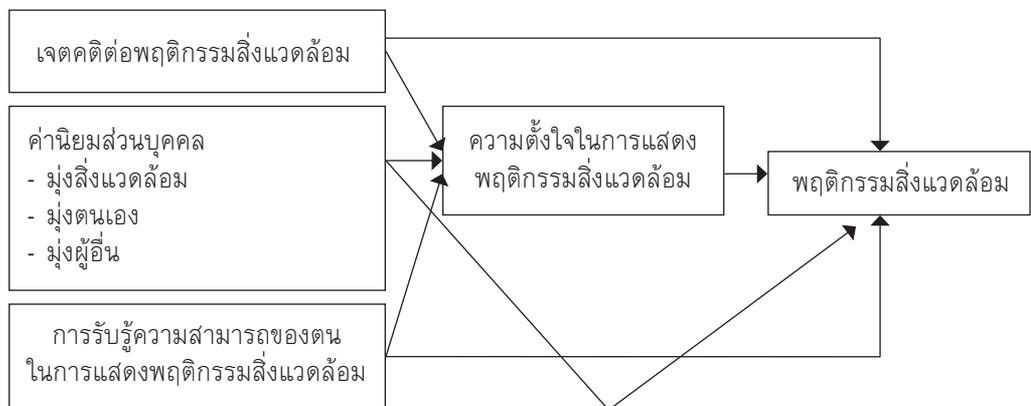
พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมเป็นการแสดงออกของบุคคลที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หรือกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ในทางตรงข้ามเป็นการแสดงออกที่ก่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อม (Steg & Vlek, 2009 as cited in Manolas, 2015) ทั้งนี้ Juraite (2002) และ Stewart (2007) อ้างถึงใน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2558, น. 22) เห็นสอดคล้องกันว่าพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมถือเป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับจิตสำนึกที่บุคคลแสดงออกโดยมีจุดประสงค์เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมนั้น สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญดังนี้

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (The Theory of Planned Behavior :TPB) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้รับอิทธิพลจากความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม (Behavioral Intention) และ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมนั้นประกอบด้วยปัจจัยสำคัญได้แก่ เจตคติที่มีต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) บรรทัดฐานของบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรม (Subjective norm about the behavior) และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการแสดงพฤติกรรม (Perceived behavioral control of the behavior) โดยการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมนี้ยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมด้วย (สุรเมศวร์ พิริยะวัฒน์, สุรวีศ นฤปิติ และธัชฌ์ พงษ์พิงษ์, ม.ป.ป., น.2) สำหรับการอธิบายถึงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมนั้นได้มีนักวิชาการนำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนนี้เป็นแนวทางในการวิจัย อาทิ De Leeuw, Valois, Ajzen & Schmidt (2015) ที่ศึกษาพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ Hassen, Farhan, Almsafir & Alias (2015) ศึกษาพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของพนักงานในสำนักงานสีเขียว ซึ่งผลการวิจัยทั้งสองฉบับชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่มีผลต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับแนวคิดต่อไปคือ แนวคิดค่านิยมของบุคคล (Human Value) ทั้งนี้ค่านิยมเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์บุคคล หรือสังคมซึ่งมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั่นเอง และค่านิยมเหล่านั้นจะมีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรม และการกระทำต่างๆ ของบุคคลหรือสังคมนั้นๆ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2558, น.39) อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคลจะมีค่านิยมหลายอย่างที่สำคัญแต่บุคคลจะมีการจัดลำดับความสำคัญของค่านิยมไว้ (Schwartz, 1992 as cited in DeGroot & Steg, 2009, p. 62) มีนักวิชาการได้ให้ความสนใจในการนำค่านิยมของบุคคลมาอธิบายพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมโดยระบุถึงค่านิยมที่เกี่ยวข้อง 3 รูปแบบได้แก่ ค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อม (Biospheric value) ค่านิยมมุ่งตนเอง (Egoistic value) และค่านิยมมุ่งผู้อื่น (Altruistic value) ซึ่งเมื่อบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงในการจัดลำดับความสำคัญของค่านิยมเหล่านี้ก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม และการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เมื่อบุคคลมีค่านิยมที่มุ่งตนเองพวกเขาจะมีการพิจารณาถึงต้นทุนและผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับเป็นสิ่งสำคัญ ในขณะที่หากบุคคลเน้นค่านิยมมุ่งผู้อื่นก็จะพิจารณาประโยชน์ที่ผู้อื่นจะได้รับเป็นหลัก และหากยึดค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อมบุคคลจะให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ทั้งนี้พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่ถูกมองว่าเป็นการกระทำที่บุคคลยึดมั่นและให้ความสำคัญต่อค่านิยมที่มุ่งเน้นผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก (DeGroot & Steg, 2009, p.62) จากแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมของบุคคลนี้มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของค่านิยมของบุคคลกับพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เช่นงานวิจัยของ Sahin, Ertepinar และ Teksoz (2012) ศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความยั่งยืนแก่สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาซึ่งผลวิจัยพบว่าค่านิยมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมของนักศึกษา

นอกจากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น Stern (2000 as cited in Bronfman, Cisternas, Vazquez, De la Maza & Oyanedel, 2015, p. 14136) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลักที่สำคัญได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่างๆ (Attitudinal factors) เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของบริบท (Contextual forces) ปัจจัยเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล (Personal

capacities) และปัจจัยสุดท้ายเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปนิสัยของบุคคล (Habit and routine factors) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีวางแผนทางการศึกษาพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและปัจจัยเชิงเหตุโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวกำหนดตัวแปรที่ศึกษาและกรอบแนวคิดในการศึกษาได้แก่ 1) พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมซึ่งหมายถึง การแสดงออกของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ การบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเดินทาง การจัดการขยะมูลฝอยที่มีผลกระทบทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด 2) เจตคติต่อพฤติกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกเชิงประเมินค่าทั้งทางบวกและทางลบของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม 3) การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความมั่นใจของนักศึกษาที่มีต่อตนเองว่าสามารถแสดงพฤติกรรมที่จะมีผลกระทบทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุดได้ 4) ค่านิยมส่วนบุคคล หมายถึง สิ่งที่นักศึกษาเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าแล้วยอมรับไว้เป็นความรู้สึกนึกคิดของตน ซึ่งมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาโดยการเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมกับผลประโยชน์ที่ได้รับตามสิ่งที่นักศึกษาให้คุณค่า ค่านิยมส่วนบุคคลนี้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่นักศึกษาให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศน์เป็นสำคัญค่านิยมมุ่งตนเอง หมายถึง การที่นักศึกษาให้คุณค่ากับผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับเป็นหลัก และค่านิยมมุ่งผู้อื่น หมายถึง การที่นักศึกษาให้คุณค่ากับผลประโยชน์ของผู้อื่นหรือส่วนรวมเป็นสำคัญ และ 5) ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความมุ่งมั่นของนักศึกษาในการแสดงการกระทำที่มีผลกระทบทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. เจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม
2. การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม
3. ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม
4. ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2559 จากมหาวิทยาลัยของรัฐที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 128,415 คน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่ระบุว่าเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพัทธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ Comrey และ Lee (1992) ได้นำเสนอแนวทางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้คือกลุ่มตัวอย่างขนาด 50 หน่วยอยู่ในเกณฑ์ไม่ดีเลย (Very poor) ขนาด 100 หน่วยอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี (Poor) ขนาด 200 หน่วยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (Fair) ขนาด 300 หน่วยอยู่ในเกณฑ์ดี (Good) ขนาด 500 หน่วยอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Very good) และขนาด 1,000 หน่วย อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม (Excellent) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จัดเก็บทั้งสิ้น 500 คน เมื่อเทียบตามเกณฑ์ที่กล่าวมานับว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก สำหรับการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) จับฉลากมหาวิทยาลัยจำนวน 4 แห่ง จากจำนวน 8 แห่ง จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) คิดสัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแต่ละมหาวิทยาลัยได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีจำนวน 208 คน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจำนวน 145 คน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 34 คนและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำนวน 113 คน ทั้งนี้มีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาจำนวน 500 ชุดคิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100 ต่อมาผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามซึ่งพบว่ามีจำนวน 446 ชุดที่มีความสมบูรณ์ในการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ซึ่งมีทั้งหมด 6 ตอน ได้แก่ข้อมูลทั่วไป แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ค่านิยมส่วนบุคคล การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยมีการหาคุณภาพเครื่องมือวัดด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ไว้ (อรพินทร์ ชูชม, 2545, น. 340) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บจริง จำนวน 40 คนและหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบสอบถามนั้นๆ (Item-total correlation) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับคะแนนรวมเป็นบวกและมีค่าตั้งแต่ .20 ขึ้นไปนำไปใช้ในการศึกษา (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, สุภมาศ อังค์โชติ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, 2550, น. 235) รวมทั้งหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) จากการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในแต่ละตัวแปรพบว่า แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้ออยู่ระหว่าง .358-.871 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 ค่านิยมส่วนบุคคลมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้ออยู่ระหว่าง .415-.680 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .817 การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้ออยู่ระหว่าง .359-.691 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .786 ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้ออยู่ระหว่าง .390-.686 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .781 และพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้ออยู่ระหว่าง .267-.792 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .898

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง (Structural Equation Models for Latent Variable)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาพบว่าระดับพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมในด้านการใช้ไฟฟ้ามีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = .62$) รองลงมาคือด้านการใช้น้ำ ($\bar{X} = 4.03$, $SD = .54$) ด้านการเดินทาง ($\bar{X} = 3.85$, $SD = .68$) ด้านการจัดการขยะมูลฝอย ($\bar{X} = 3.54$, $SD = .57$) และอันดับสุดท้ายคือด้านการบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.45$, $SD = .62$)

2. ผลการศึกษาการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาพบว่าเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ความสอดคล้องพบว่า ดัชนีต่าง ๆ ส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1

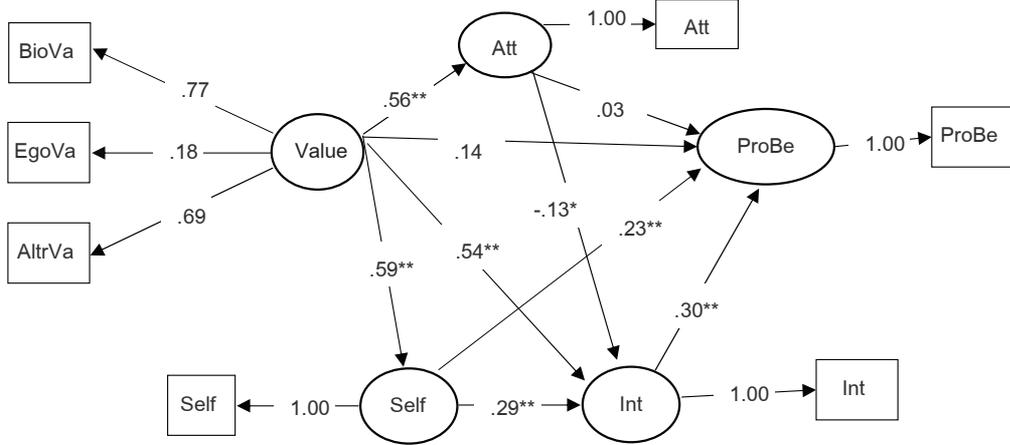
ตารางที่ 1 ค่าสถิติทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม

โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ	χ^2	df	p-value	χ^2/df	CFI	TLI	SRMR	RMSEA
เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ		>.05	$2 < \chi^2 / df \leq 3$	>.90	>.90	<.10	.05 < RMSEA $\leq$ .08
ผลวิเคราะห์	23.71	9	.00	2.63	.98	.96	.03	.06

นอกจากนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบผลดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่าเจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -.13 แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานข้อนี้บางส่วน

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .29 และพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานข้อนี้

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยภาคีรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

หมายเหตุ: ProBe = พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม Att = เจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม Value = ค่านิยมส่วนบุคคล BioVa = ค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อม EgoVa = ค่านิยมมุ่งตนเอง AltrVa = ค่านิยมมุ่งผู้อื่น Self = การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม Int = ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 3 ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่าค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .54 แต่ไม่พบอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมอย่างไรก็ตามผลวิจัยพบว่าค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมผ่านการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .29 ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานข้อนี้บางส่วน

สมมติฐานที่ 4 ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่าความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .30 ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานข้อนี้

นอกจากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่น่าเสนอข้างต้น การศึกษาครั้งนี้ยังพบวิจัยอื่นเพิ่มเติม คือค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .57 และมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .59 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสอง (R^2) พบผลการวิจัยดังนี้ 1) การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 35 2) ค่านิยมส่วนบุคคลสามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 32 3) ค่านิยมส่วนบุคคล สามารถอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 35 4) เจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ค่านิยมส่วนบุคคล การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 47

อภิปรายผล

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยนี้ไม่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ De Leeuw, Valois, Ajzen & Schmidt (2015) ที่พบว่า เจตคติมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน และงานวิจัยของ Manika, Wells, Gregory-Smith และ Gentry (2015) ที่พบว่า การมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมทั้งในเรื่องของการประหยัดพลังงาน การจัดการขยะ และการลดปริมาณการใช้กระดาษของกลุ่มตัวอย่าง การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า แม้ว่าบุคคลจะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมแต่เขาอาจจะไม่แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำใดที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมเลยเนื่องจากยังมีปัจจัยทั้งทางบวกและลบต่อการแสดงพฤติกรรม และโดยทั่วไป เจตคติต่อสิ่งแวดล้อมมีผลเพียงเล็กน้อยต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2558, น. 57-58) ดังนั้นในบริบทของนักศึกษาแม้จะมีเจตคติที่ดีต่อการแสดงการกระทำที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแต่พวกเขาอาจจะไม่มีความมุ่งมั่นหรือเลือกที่จะไม่เสียสละตนเองมากนักก็เป็นไปได้ เช่น การลงทุนในการซื้อสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่มีราคาแพงกว่าสินค้าทั่วไป แต่ในบางกิจกรรมที่ต้องทำอาจด้วยเงื่อนไขอื่นเช่น การทำตามกลุ่มเพื่อน การถูกบังคับโดยกฎระเบียบ เป็นต้น และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจะเห็นว่าความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างจะได้รับอิทธิพลจากตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนและค่านิยมของบุคคลโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่สูงกว่าเจตคติโดยเฉพาะค่านิยมของบุคคลซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเน้นไปที่ค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อมมีค่าเท่ากับ .77 และมุ่งผู้อื่นเป็นสำคัญมีค่าเท่ากับ .69

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ผลวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tabernero และ Hernández (2011) ที่ศึกษาเรื่องการรับรู้ความสามารถของตนและแรงจูงใจภายในนำไปสู่พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุพบว่าการรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมในเรื่องของการจัดการขยะรีไซเคิล รวมทั้งงานวิจัยของ Lee และ Tanusia (2016) ที่ศึกษาความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมประหยัดพลังงานซึ่งผลวิจัยค้นพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการประหยัดพลังงานของกลุ่มตัวอย่าง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1977, 1982, p. 122 as cited in Ajzen, 1991, p. 184) ได้อธิบายว่าเมื่อบุคคลรับรู้ในความสามารถที่ตนจะกระทำพฤติกรรมใดสูงแล้วย่อมจะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นสูงขึ้นด้วย แต่หากมีการรับรู้ต่ำก็จะมีแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมนั้นต่ำหรืออาจไม่แสดงพฤติกรรมนั้นได้ ดังนั้นในบริบทของนักศึกษาเมื่อเขารับรู้ถึงความสามารถในการที่จะกระทำพฤติกรรมมาที่มีความมั่นใจว่าการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ไม่ใช่เป็นเรื่องยากสำหรับเขา เขาก็จะมีความมุ่งมั่นและไม่ลังเลที่จะกระทำ เป็นต้น

ในส่วนของผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยไม่พบอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม แต่พบว่าอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดค่านิยมของบุคคล (Personal value) ที่กล่าวถึงค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้แก่ค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อม (Biospheric value) ค่านิยมมุ่งตนเอง (Egoistic value) และค่านิยมมุ่งผู้อื่น (Altruistic value) ซึ่งเมื่อบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงในการจัดลำดับความสำคัญของค่านิยมเหล่านี้ก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อที่ตนเองมีต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม จากนั้นจะส่งต่อมายังความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม และจึงเกิดการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม (DeGroot & Steg, 2009, p. 62) และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของค่านิยมทั้งสามรูปแบบเห็นได้ว่านักศึกษามีค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อมสูงเป็นอันดับแรกเท่ากับ .77 รองลงมาคือมุ่งผู้อื่นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .69 ส่วนค่านิยม

มุ่งตนเองนั้นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ไม่สูงนักอยู่ที่ .18 ซึ่งจากแนวคิดของ DeGroot และ Steg ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่แสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมนั้นย่อมเป็นผู้ที่มีค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อมและมุ่งผู้อื่นสูงผลวิจัยจึงแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเป็นคนที่เล็งเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน อาทิ เมื่อนักศึกษามีค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน นักศึกษาก็จะตั้งใจที่จะดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่อาจไม่เพียงแต่เฉพาะในบ้านของตนเองเมื่อมีความตั้งใจเกิดขึ้นแล้วจากนั้นจึงแสดงการกระทำตามมาเช่น เมื่อพบว่ามิเตอร์เปิดไฟทิ้งไว้ก็จะไปปิดทันที

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ที่พบว่าความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เป็นผลวิจัยที่มีความสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ที่อธิบายถึงการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้รับอิทธิพลจากความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม (Behavioral Intention) และผลการวิจัยของ Mas'odl, Sulaiman, Hashim, & Khalifah (2016) ที่ศึกษาอิทธิพลของการใช้ข้อความเพื่อโน้มน้าวใจที่มีต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งการศึกษาได้ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เป็นแนวทางในการศึกษาและผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมที่มีต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมผลวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษามีความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมเช่น มีความตั้งใจที่จะเลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น สินค้าที่ประหยัดไฟ พวกเขา ก็ย่อมตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแม้ราคาจะสูงกว่าสินค้าทั่วไปนั่นเอง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าระดับพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาศรีวิภาวิทยาลัย ภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก และผลวิจัยในส่วนของการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่สำคัญคือ ค่านิยมส่วนบุคคลได้แก่ ค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อม และค่านิยมมุ่งผู้อื่น และอีกปัจจัยหนึ่งคือ การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมจะส่งผลโดยตรงไปยังความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมจากนั้นจึงส่งอิทธิพลต่อไปยังพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ส่วนเจตคติต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมนั้นพบว่ามีอิทธิพลทางลบต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อเสนอนี้เป็นประโยชน์สำหรับการนำผลวิจัยไปใช้และการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมผ่านการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม และเมื่อพิจารณา ค่าน้ำหนักองค์ประกอบพบว่าค่านิยมมุ่งสิ่งแวดล้อมและมุ่งผู้อื่นเป็นค่านิยมที่สำคัญดังนั้น จึงควรส่งเสริมค่านิยมทั้งสองด้านให้แก่ นักศึกษาโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานภาครัฐมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารข้อมูลไปยังนักศึกษาให้ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของพฤติกรรมของคนต่อสิ่งแวดล้อม ข้อดีของการแสดงพฤติกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมเพื่อให้นักศึกษาเล็งเห็นว่าเหตุใดจึงควรต้องแสดงการกระทำที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น หากต้องการให้นักศึกษาร่วมกันแก้ไขปัญหาขยะในกรุงเทพมหานคร ควรต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาของขยะและผลกระทบที่เกิดขึ้น และควรให้มีรายละเอียดและมีความชัดเจนมากพอเนื่องจากค่านิยมทั้งสองมีความเป็นนามธรรมสูง และหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลที่เน้นค่านิยมของตนเองเช่น การนำเสนอข้อมูลที่ระบุถึงประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับมากกว่าที่ส่วนรวมจะได้รับ อาทิ การนำกระดาษที่ใช้แล้ว (reuse) มาใช้อีกครั้งจะทำให้ นักศึกษาประหยัดเงินในการซื้อกระดาษใหม่ แต่ควรให้ข้อมูลที่เน้นค่านิยมส่วนรวมเช่น การนำกระดาษที่ใช้แล้วมาใช้จะทำให้ลดการตัดไม้ทำลายป่าได้

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมให้แก่ นักศึกษาทั้งนี้สามารถกระทำได้โดยการสร้างประสบการณ์ให้กับนักศึกษาผ่านกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาหรืออาจมีการบูรณาการเรื่องของสิ่งแวดล้อมเข้าไปในรายวิชาต่างๆ เพื่อให้ นักศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมร่วมกัน กิจกรรมเหล่านี้จะทำให้ นักศึกษาได้รับรู้ถึงความสามารถของตนเองในสิ่งที่ นักศึกษาอาจไม่เคยรู้ว่าตนจะสามารถทำได้มาก่อน ประสบการณ์จากการทำกิจกรรมหรือ การเรียนรู้จากตัวแบบหรือข้อมูลจากการแลกเปลี่ยน เช่น การจัดกิจกรรมการคัดแยกขยะในสถานศึกษา ซึ่ง นักศึกษาอาจเห็นว่าเป็นเรื่องยากที่จะทำ แต่เมื่อได้เรียนรู้เทคนิคหรือความรู้จากผู้อื่นแล้วได้ลองปฏิบัติ ก็จะได้รับรู้ว่าเป็นสิ่งที่ตนสามารถทำได้

3. แม้การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นปัจจัยเชิงเหตุไปที่ปัจจัยภายในตัวบุคคลเป็นสำคัญ แต่ก็ยังมีปัจจัยภายในอื่นที่ยังไม่ได้ศึกษา อาทิ แรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม ความตระหนัก เป็นต้น รวมทั้งปัจจัยด้านสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม อาทิ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน การถ่ายทอดทางสังคมในเรื่องสิ่งแวดล้อมจากสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา เป็นต้น ดังนั้น หากมีการศึกษาตัวแปรเหล่านี้ในครั้งต่อไปอาจทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2558). *คนเราตัดสินใจเพื่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร*.
กรุงเทพฯ: ส.โพบูลย์การพิมพ์.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, สุภมาส อังคุโชติ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์. (2550). *สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS*. กรุงเทพฯ: บริษัท มิสชั่น มีเดีย จำกัด.
- สุรเมศวร์ พิริยะวัฒน์ สรวีศ นฤปิติ และรัชฉัตรย์ พงษ์พิงษ์. (ม.ป.ป.). *ทฤษฎีทัศนคติและพฤติกรรม: ทางเลือกสำหรับการวิเคราะห์พฤติกรรมการเดินทาง*. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2560, จาก www.surames.com/images/.../TRP-001_surames%20piriyawat.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- อรพินทร์ ชูชม. (2545). *การสร้างและพัฒนาเครื่องมือทางพฤติกรรมศาสตร์*. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50,179-211.
- Bronfman, N. C., Cisternas, P. C., Vazquez, E. L., De la Maza, C. & Oyanedel, J. C. (2015). Understanding Attitudes and Pro-Environmental Behaviors in a Chilean Community, *Sustainability*, 7, 14133-14152.
- Comrey, A. L & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis* (2nd ed.). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- De Groot, J. I. M. & Steg, L. (2009). Mean or green: which values can promote stable pro-environmental behavior?. *A Journal of the Society for Conservation Biology*, 2(2), 61-66.
- De Leeuw, A., Valois, P., Ajzen, I. & Schmidt, P. (2015). Using the theory of planned behavior to identify key beliefs underlying pro-environmental behavior in high-school students: Implications for educational interventions, *Journal of Environmental Psychology*, 42, 128-138
- Hassen, M. N. A., Farhan, M. P., Almsafir, M. K. & Alias, R. (2015). Exploring Environmental Behavior at Green Office Building Using Theory of Planned Behavior (TPB), *In Proceeding of the 3rd National Graduate Conference (Nat Grad 2015)* (p. 360-365). Universiti Tenaga Nasional, Putrajaya Campus.
- Juraite, K. (2002). *Environmental Consciousness and Mass Communication: Construction of Public Opinion on the Environment in the Mass Media*. Department of Sociology, Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania.
- Lee, J. W. C. & Tanusia, A. (2016). Energy conservation behavioral intention: attitudes, subjective norm and self efficacy. In *Proceeding of 2016 International Conference on New Energy and Future Energy System* (p.1-12). IOP Publishing Ltd.
- Manika, D., Wells, V .K., Gregory-Smith, D. & Gentry, M. (2015). The Impact of Individual Attitudinal and Organisational Variables on Workplace Environmentally Friendly Behaviours, *Journal of Business Ethics*, 126(4), 663-684.
- Manolas, E. (2015). Promoting Pro-environmental Behavior: Overcoming Barriers, *Aegean Journal of Environmental Sciences*, 1, 13-21.

- Mas'odl, A., Sulaiman, Z., Hashim, N. H. & Khalifah, Z. (2016). The Moderating Role of Integrated Persuasive Communication Message Towards Pro-Environmental Behaviour, *The Social Sciences*, 11(20), 4924-4931.
- Sahin, E., Ertepinar, H. and Teksoz,G. (2012). University students' behaviors pertaining to sustainability: A structural equation model with sustainability-related attributes, *International Journal of Environmental & Science Education*, 7(3), 459-478.
- Taberner, C. & Hernández, B. (2011). Self-Efficacy and Intrinsic Motivation Guiding Environmental Behavior. *Environment and Behavior*, 43(5), 658-675.